

Тема 6. Управління фінансовими ресурсами підприємства

1. Сутність, функції та організація управління фінансовими ресурсами підприємства.
2. Мета та завдання управління фінансовими ресурсами підприємства.
3. Управління формуванням фінансових ресурсів підприємства

1. Сутність, функції та організація управління фінансовими ресурсами підприємства

Управління фінансовими ресурсами підприємства - це економічні грошові відносини, пов'язані з утворенням (через фінансування виробництва), розподілом і використанням грошових ресурсів суб'єкта господарювання.

Функції управління фінансовими ресурсами підприємства:

1. Забезпечення передбачає, що господарюючий суб'єкт повинен бути повністю забезпечений в оптимальному розмірі коштами, необхідними для поточного фінансування виробництва, покриття витрат, виконання необхідних зобов'язань.

2. Розподільча функція спрямована на відповідний розподіл виручки від реалізації продукції і отриманих доходів. При цьому вона функціонує таким чином, щоб забезпечити фінансування витрат на виробництво, відрахування податків, зборів і платежів, оплату праці, соціально-економічний розвиток підприємства.

3. Контрольна функція здійснює контроль гривнею за всіма видами діяльності господарюючого суб'єкта. Якщо господарюючий суб'єкт своєчасно розраховується з бюджетом, фондами, банками, постачальниками, працівниками та т. ін., то це свідчить про ефективне використання їм грошових ресурсів, дотриманні норм чинного законодавства. В іншому випадку він змушений платити штрафи, пені, недоїмки, нести збитки.

Організація управління фінансовими ресурсами на підприємстві здійснюється через його фінансовий механізм. **Фінансовий механізм підприємства** є з одного боку є системою грошових відносин суб'єкта господарювання, а з іншого - системою утворення і використання його фондів грошових коштів. Через фінансовий механізм функціонують корпоративні фінанси. Він забезпечує взаємодію зазначених систем їх вплив на кінцеві результати виробництва.

Структурно фінансовий механізм підприємства складається з наступних трьох частин:

1. Механізм фінансових відносин, що включає взаємовідносини господарюючого суб'єкта з:

- постачальниками і споживачами;
- внутрішніми виробничими структурними підрозділами, в тому числі з працівниками;
- бюджетами всіх рівнів і позабюджетними фондами;
- банками і небанківськими установами;
- грошовим і фондовим ринками;
- інвесторами;
- страховими компаніями;
- державними органами управління.

2. Механізм утворення і залучення грошових ресурсів, що передбачає надходження від:

- реалізації продукції, робіт, послуг;
- позареалізаційних операцій;
- поліпшення використання оборотних і необоротних активів;
- залучення банківських кредитів, інвестицій та інших позикових джерел;
- емісії цінних паперів;
- дотацій і субсидій.

3. Механізм використання фінансових ресурсів, що направляє отримані доходи і надходження на:

- утворення резервного і амортизаційного фондів, поповнення фонду розвитку;
- фінансування відтворення основних фондів і дефіциту оборотних коштів;
- виконання невідкладних фінансових зобов'язань, в т.ч. перед бюджетом, фондами, постачальниками, працівниками;
- погашення заборгованостей, штрафів, пені та т. ін.;
- коротко- і довгострокові вкладення;
- оплату праці та матеріальне стимулювання виробництва;
- соціальний розвиток.

2. Мета та завдання управління фінансовими ресурсами підприємства

Основною метою управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта є максимізація добробуту власників його капіталу.

У процесі реалізації цієї головної мети вирішуються такі основні завдання:

1. Забезпечення високої фінансової стійкості господарюючого суб'єкта, що досягається шляхом формування ефективної політики фінансування господарської та інвестиційної діяльності, управління грошовими ресурсами, що залучаються з різних джерел, оптимізації фінансової структури капіталу.

2. Оптимізація грошового обороту і підтримання постійної платоспроможності господарюючого суб'єкта. Це завдання вирішується, головним чином, шляхом ефективного управління грошовими потоками, підтримки ліквідності оборотних активів.

3. Забезпечення максимізації прибутку господарюючого суб'єкта, що реалізується ефективним управлінням активами, оптимізації їх розміру і складу.

4. Досягнення мінімальних фінансових ризиків при здійсненні грошових операцій, що досягається оцінкою ризиків, їх профілактикою і страхуванням.

Всі ці завдання взаємопов'язані і мають в комплексі вирішуватися фінансовою службою господарюючого суб'єкта. У функції фінансової служби входять:

- забезпечення фінансування виробничо-господарської діяльності господарюючого суб'єкта та його розвитку;
- організація річного та оперативного фінансового планування;
- розробка кредитної та інвестиційної політики;
- проведення заставних, трастових, лізингових та інших операцій;
- формування оптимальної структури капіталу;
- управління активами підприємства, його розрахунково-платіжними операціями;
- забезпечення мінімізації втрат від фінансових ризиків;
- досягнення зростання ринкової вартості господарюючого суб'єкта та максимізація прибутку від виробничо-господарської діяльності;
- оптимізація витрат в процесі залучення позикових грошових ресурсів;
- ведення фінансового обліку та аналізу;
- розробка ефективної зовнішньоекономічної, інвестиційної, амортизаційної, дивідендної та валютної політики.

Залежно від розмірів господарюючого суб'єкта та поставлених цілей функції фінансової служби можуть деталізувати і розширюватися.

3. Управління формуванням фінансових ресурсів підприємства

Фінансові ресурси підприємства включають, як позиковий, так і власний капітал. При цьому їх співвідношення має для господарської діяльності підприємства принципове значення, так як воно визначає його фінансову стійкість. **Тому, вирішуючи питання управління формуванням фінансових ресурсів, підприємство повинно виробити відповідні підходи, які полягають у наступному:**

1. Визначення загальних принципів фінансування необоротних та оборотних активів. Формування таких принципів носить індивідуальний характер і визначається станом кон'юнктури грошового ринку, вартістю позикових і власних ресурсів, менталітетом керівництва і іншими факторами.

2. Оцінка витрат, пов'язаних із залученням капіталу. Вони залежать від того, з яких джерел залучаються позикові кошти (банківський кредит, ресурси інвестора, емісія цінних паперів і т. ін.).

3. Забезпечення оптимальності фінансової структури капіталу з позиції достатньої фінансової стійкості, кредитоспроможності та мінімізації загальної його вартості.

Таким чином, управління формуванням фінансових ресурсів підприємства можна звести до трьох моментів:

- а) визначення загальної потреби в капіталі, тобто необхідності залучення додаткових ресурсів для фінансування активів;
- б) оцінка вартості капіталу при його запозиченні з різних джерел фінансового ринку;

в) оптимізація фінансової структури капіталу, тобто встановлення такого співвідношення його власних і позикових джерел, при якому забезпечується найбільш високий рівень фінансової стійкості підприємства.

Для вимірювання сумарних економічних результатів, що досягаються при різному співвідношенні власного і позикового капіталу в пасиві балансу підприємства, використовується **показник «фінансовий леверидж»**. Він вимірює ефект, що полягає в зростанні рентабельності власного капіталу за допомогою збільшення частки позикових коштів у загальній його сумі. **Ефект фінансового левериджу розраховується за формулою:**

$$\text{Еф.л.} = (\text{Ра} - \text{До}\%) * \text{Сз} / \text{Сс} (\%), \quad (1)$$

Ра - рівень рентабельності активів підприємства,%; До% - ставка відсотка за позиковий капітал; Сз і Сс - відповідно сума (питома вага) позикового і власного капіталу.

Для цілеспрямованого управління ефектом фінансового левериджу в вищенаведеному вираженні виділяється два елементи:

а) диференціал фінансового левериджу:

$$\text{дл} = \text{Ра} - \text{До}\%;$$

б) коефіцієнт фінансового левериджу:

$$\text{Кл} = \text{Сз} / \text{Сс}.$$

Аналіз показує, що якщо $\text{дл} > 0$, то будь-яке збільшення Кл призводить до зростання ефекту фінансового левериджу. Однак ця динаміка має певні межі. Зі збільшенням частки позикових коштів у капіталі корпорації його фінансова стійкість буде знижуватися. Така тенденція зазвичай призводить до стану, коли корпорація не може повертати позикові джерела. Кредитор цю ситуацію помічає і, природно, прореагує збільшенням процентної ставки (К%) з урахуванням премії за додатковий фінансовий ризик. Причому премія буде зростати зі збільшенням коефіцієнта фінансового левериджу, при певному значенні якого ефект може бути зведений до нуля.

Ефект фінансового левериджу зростає тільки до певного значення позикових коштів у капіталі підприємства, після якого він знижується до нуля, а потім може стати негативним. Остання обставина свідчить про те, що рентабельність власного капіталу знизиться, бо частина прибутку, що генерується власним коштом суб'єкта господарювання, буде йти на обслуговування використовуваного позикового капіталу за високими ставками відсотка. Звідси, збільшення коефіцієнта фінансового левериджу не безмежно і регламентується рентабельністю активів корпорації. При низькому її значенні і дорогих позикових коштах може відразу наступити негативний ефект фінансового левериджу.